

*Омельченко Олександр Євгенійович,
професор кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент **Бондар
Богдан Ігорович**, курсант 209 н/г,
факультету №1, навчально-науковий
інститут №1, Національної академії
внутрішніх справ*

РОЗУМНІ СТРОКИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Саме поняття «розумний» і його правове наповнення було запозичено з англо-американського права. Тлумачиться даний термін через поняття «розумна людина», «звичайний громадянин». Йдеться про те, що розумними слід вважати діяння, які б учинила особа з нормальним, середнім рівнем інтелекту, знань та життєвого досвіду.

При цьому залишається проблематичним визначення критеріїв самих цих понять. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року (далі - КПК України) змінив підхід до визначення системи засад кримінального провадження, розширивши їх перелік новими для вітчизняного кримінального процесу. При цьому законодавець закріпив їх основоположну роль у побудові справедливого кримінального провадження, передбачивши, що коли положення КПК України не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені в ч.1 ст.7 КПК України. Тому засадам кримінального провадження та механізму їх реалізації приділяють велику увагу у науковій дискусії. Серед таких засад новелою для кримінального процесу, є розумні строки.

У ст. 28 КПК України зазначено поняття «розумні строки», де розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені КПК України строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень. Проте із набранням чинності КПК України проблема забезпечення дієвості засади розумності строків в Україні знову набула своєї актуальності. Про це свідчить аналіз звернень громадян України до Європейського суду з прав людини з приводу порушень вимог п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі - Конвенція).

В Україні категорія розумності строків розглядалася ще до прийняття КПК України 2012 року. Зокрема, у своєму рішенні Конституційний Суд України зазначав, що категорія «розумний строк досудового слідства» є оціночною, тобто такою, що визначається у кожному конкретному випадку з огляду на сукупність усіх обставин вчинення та розслідування злочину або злочинів [2, ст. 96].

Визначення розумного строку залежить від багатьох факторів, включаючи обсяг і складність справи, кількість слідчих (розшукових) дій, число потерпілих та свідків, необхідність проведення експертиз та отримання висновків тощо. Але за будь-яких обставин строк досудового розслідування не повинен перевищувати меж необхідності. Досудове розслідування повинно бути закінчено без порушень права на судовий розгляд й права на ефективний захист, що передбачені ст. 6, 13 Конвенції. До того ж варто зазначити, що існуюча процедура продовження строків розслідування та тримання під вартою є тривалою, процесуально і організаційно громіздкою, пов'язана із втратою слідчим робочого часу, дублюванням зусиль

відповідних працівників слідчого апарату та прокуратури. Цей громіздкий порядок ускладнюється відомчими розпорядженнями про обов'язкове проведення оперативних нарад з питань пов'язаних із порушенням клопотань продовження строків тримання під вартою. На обґрунтування цих клопотань слідчий витрачає значну частину часу, який міг би бути використаний на здійснення розслідування в інших провадженнях.

Щодо проблем розумних строків у кримінальному провадженні то можемо спостерігати таку ситуацію, елементами якої є наступне:

1) слідчі (розшукові) дії за клопотаннями потерпілого, сторони захисту не проводяться та супроводжуються формальними відписками з боку прокурора та слідчого;

2) слідчі судді вже неодноразово констатували бездіяльність слідчого або прокурора, ухвалюючи відповідні ухвали в порядку ст. 307 КПК України;

3) потерпілий звертався до прокурорів усіх рівнів в порядку ст. 308 КПК України, декілька разів пройшовши всю вертикаль системи прокуратури - від прокуратури району до Генеральної прокуратури України;

4) проте, не зважаючи на це, досудове розслідування «стоїть» на місці й не рухається, не виправдана тяганина, неорганізованість, подекуди недосвідченість судових та слідчих працівників, безконтрольність та недостатня вимогливість до слідчих суддів.

Для вирішення вказаних проблем, необхідно вжити наступні заходи:

1) закріпити у нормах кримінально-процесуального законодавства чіткі критерії розумності, та забезпечити їх дотримання шляхом чіткого визначення механізму відповідальності за допущені порушення, як держави, так і посадових осіб які здійснюють кримінально-процесуальну діяльність;

2) налагодити належний дієвий контроль з боку керівників слідчих підрозділів та їх заступників за роботою своїх підлеглих;

3) забезпечити належну та ефективну взаємодію між працівниками органів досудового розслідування та галузевих служб [1, ст. 27-28].

Отже, розумними можна вважати строки, які об'єктивно необхідні для виконання визначених законом процесуальних дій та прийняття рішень у кримінальному провадженні. Розумні строки це період часу, який дозволив би уникнути надмірного, необґрунтованого зволікання у кримінальному провадженні (як під час досудового розслідування, так і судового розгляду кримінальних справ).

Список використаних джерел:

1. Базак О.П. Розумні строки в кримінальному процесуальному кодексі України / Базак О.П. // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення (матеріали постійно діючого науково-практичного семінару). - К.: Право, 2014. - С. 21-27.

2. Данкович Н.О. Засада розумності строків у кримінальному провадженні щодо неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками / Данкович Н.О. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). - 2013. - № 4(63). - С. 95-100.

3. Кучинська О.П. Розумні строки кримінального провадження - одна із гарантій справедливого судочинства / Кучинська О.П. // Вісник кримінального судочинства. - 2015. - № 2. - С. 44-48.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 1 квіт. 2016 р: (ОФЦ ТЕКСТ). - К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016. 372с. - (Кодекси України)

5. Ягунов Д.В. Дотримання розумних строків на стадії досудового розслідування та захист прав потерпілого: окремі проблеми чинного кримінального процесуального законодавства та шляхи їх вирішення] / Ягунов Д.В. // Актуальні проблеми політики. - 2014. - Вип. 53. - С. 332-341.